

Particularități ale asistenței judiciare în anul 2025

Avocat dr. Sergiu I. STĂNILĂ
Vicepreședinte UNBR

1. Asistența judiciară - un paradox

Desigur nu aceasta este trăsătura esențială a asistenței judiciare (și extrajudiciare), însă în contextul unei profesii libere, independente și autonome, cum este profesia de avocat, o activitate care oferă siguranța și continuitatea veniturilor, o activitate în care avocatul este desemnat și nu este liber ales, o activitate în care onorariul convenit avocatului nu se negociază între client și avocat, nu se stabilește după criteriile statutare și nici ale pieței libere, ci se controlează de către Statul Român, poate fi catalogată ca fiind o activitate profesională care oferă (și) paradoxuri.

Potrivit art. 2 alin. (4) din Legea nr. 51/1995 republicată, orice persoană are dreptul să își aleagă în mod liber avocatul. De asemenea, potrivit art. 108 alin. (1) și (3) din Statutul Profesiei de Avocat, dreptul avocatului de a asista, a reprezenta ori a exercita orice alte activități specifice profesiei se naște din contractul de asistență juridică, încheiat în formă scrisă între avocat și client ori mandatarul acestuia. Avocatul nu poate acționa decât în limitele contractului încheiat cu clientul său, cu excepția cazurilor prevăzute de lege.

În condițiile în care, în cadrul asistenței judiciare în procesele non-penale, desemnarea avocatului care urmează a presta activitățile profesionale, o realizează decanul baroului sau avocatul căruia decanul i-a delegat această atribuție, dintre avocații înscriși în Registrul de Asistență Judiciară, iar în cadrul asistenței judiciare în procesele penale, desemnarea avocatului se realizează de către persoana care coordonează serviciul de asistență judiciară, beneficiarul asistenței judiciare prin avocat nu își mai alege în mod liber avocatul, iar raportul juridic dintre acesta și avocat nu mai ia naștere din contractul de asistență juridică. În același sens pledează, spre exemplu, și dispoziția potrivit căreia mandatul avocatului desemnat să acorde asistența judiciară obligatorie încetează în momentul în care partea își angajează un apărător ales¹.

Potrivit art. 30 alin. (1) din Legea nr. 51/1995 republicată și art. 127 alin. (1) din Statutul Profesiei de Avocat, pentru activitatea sa profesională avocatul are dreptul la onorariu și la acoperirea tuturor cheltuielilor făcute în interesul procesual al clientului său. Potrivit art. 128 alin. 1 din Statutul Profesiei de Avocat, onorariile se stabilesc liber între avocat și client, în limitele legii și ale prezentului statut².

În baza acestor prevederi, putem concluziona că onorariul se stabilește de către avocat, în baza criteriilor legale și statutare și se acceptă de către client. Și modalitatea de plată este

¹ A se vedea în acest sens art. 169 din Statutul Profesiei de Avocat.

² A se vedea și Ghidul orientativ al onorariilor minimale aprobat prin Hotărârea Consiliului U.N.B.R. nr. 82/17-18 iulie 2020.

stabilită de comun acord de părțile contractului de asistență juridică, preponderent înainte de prestarea activității profesionale.

La polul opus, onorariul convenit avocatului pentru asistența judiciară acordată este stabilit de organul judiciar, potrivit naturii și volumului activității desfășurate, în limitele sumelor stabilite prin protocolul încheiat între U.N.B.R. și Ministerul Justiției (și Ministerul Public). De asemenea, plata onorariului convenit pentru asistența judiciară se realizează după prestarea activității profesionale și în baza unor formalități reglementate de lege, de statut și de Protocol.

2. Banii

Statul Român este entitatea care alocă cele mai mari sume activităților judiciare (asistența judiciară și asistența extrajudiciară) într-un an. Pentru anul 2025, de exemplu, U.N.B.R. a transmis estimări către MJ și PÎCCJ în valoare de 44.000.000 euro pentru onorarii convenite avocaților și, respectiv, în valoare de 1.600.000 euro pentru cheltuieli de transport. Sumele sunt foarte mari, probabil nu mai există în România nicio altă entitate juridică (persoană fizică cu atât mai puțin) care să aloce asemenea bugete pentru derularea proceselor judiciare într-un singur an. În același timp însă, nu există nicio entitate juridică care să angajeze 8000 de avocați într-un singur an (numărul aproximativ de avocați înscriși în Registrul de Asistență Judiciară la nivel național). Cifra care face ca venitul mediu lunar / avocat / să fie relativ mic, respectiv aproximativ 2.400 lei.

3. Probleme identificare și soluții preconizate

3.1. Quantumul mic al onorariilor. Soluțiile identificate și aplicate de U.N.B.R. în legătură cu acest subiect sunt:

3.1.1. Includerea în lege a obligativității actualizării anuale a quantumurilor onorariilor cu rata inflației, activitate care, începând cu anul 2024, se realizează an de an. Pentru anul acesta, am transmis deja actul adițional către MJ și PÎCCJ și se va semna de către Președintele U.N.B.R. împreună cu reprezentanții celorlalți parteneri instituționali, în perioada imediat următoare.

3.1.2. Solicitarea de majorare a quantumului onorariilor, în afara actualizării cu rata inflației, în vederea realizării unei proporționalități reale cu munca prestată de avocat. În acest scop, este necesară și creșterea calității actului profesional al avocatului, particularitate care s-a putut deja observa în ultimii ani. Vor fi organizate cursuri de pregătire profesională pentru avocații din Registrul de Asistență Judiciară, atât în scopul de mai sus, cât și raportat la necesitatea de a răspunde unor chestiuni noi, în materia procedurilor penale în cazul anumitor infracțiuni (care implica minori, de violență, trafic de persoane, etc.).

3.2. Lipsa unor reglementări în cuprinsul legislației terțiare (Protocol) care să acopere toate situațiile care se ivesc în practica judiciară. Soluțiile identificate de U.N.B.R. în legătură cu acest subiect sunt:

3.2.1. Modificarea Protocolului și adaptarea lui la toate situațiile de mai sus. În acest sens, în urma consultării tuturor barourilor (realizată în cursul anului 2024 și în continuare), instanțelor și parchetelor, se lucrează la un proiect de modificare a

Protocolului care va fi propus spre discutare și semnare partenerilor instituționali.

- 3.2.2. Reglementarea unor proceduri clare care să nu mai permită interpretări diferite în legătură cu aprecierea prestației avocatului și stabilirea onorariului convenit acestuia.

4. Informatizarea SAJ

U.N.B.R., împreună cu barourile (hotărârea CUNBR adoptată în luna martie 2025), și-a propus crearea unei platforme informatice unice la nivel național care să gestioneze asistența judiciară. Platforma va interacționa cu Ecris V și va genera fluxuri automate de comunicare a solicitării organului judiciar de desemnare avocat, de emitere și transmitere a împuternicirii avocațiale la instanță/parchet/organ de poliție, de emitere, completare și validare/confirmare referat, poate și de plată a onorariului avocațial.

Există deja în țară la anumite barouri asemenea platforme care îndeplinesc parțial aceste necesități, intenționându-se extinderea și aplicarea lor la nivelul întregii țări. Costurile acestui proiect vor fi asumate de U.N.B.R. cu finanțare inclusiv din resurse europene nerambursabile.

5. Gestionarea unitară a SAJ

CNUBR a votat în ședința din luna martie 2025 acest deziderat, strâns legat de chestiunea dezvoltată anterior. Firește ca barourile vor rămâne în continuare un factor important în această activitate, sistemul informatic, compunerea și reglementarea RAJ, particularitățile locale, urmând a fi gestionate la nivelul fiecărui barou.

6. Procedura SAJ (adoptată prin Hotărârea CUNBR nr. 182 din 21-22 martie 2025)

Scopul acesteia constă în îmbunătățirea activității de asistență judiciară, în rezolvarea unor probleme ivite din practică sau din modificarea legislației aplicabile, inclusiv de ordin fiscal.

U.N.B.R. va monitoriza permanent activitatea de asistență judiciară, va conlucra cu barourile și cu avocații, în vederea eficientizării derulării actului de justiție, în beneficiul justițiabilului, dar și a avocatului.